

- Nečudujem sa Ti, že Ti nejde písanie, keď môžeš kosiť trávu, aj ja radšej okopávam vinohrad; ale *psát se musí*, aj nasilu.

Stupeň využitia prostriedkov druhého jazyka je celkom jednosmerný pri úvodných osloveniach - až tretina slov, resp. výrazov či viet, ktorými sa I. Kadlečík obracia na svojho adresáta, má pôvod v češtine: *příteli, kamaráde, braře, člověče, Ludváčku; Nazdar a buď zdráv!, Nazdar, starý brachu!* L. Vaculík zotráva pri zaužívaných, konvencionalizovaných druhoch oslovenia a v tomto prípade neexperimentuje ani so slovenčinou.⁵

Aj v tomto stručnom náčrte kontaktovej javov v korešpondencii I. Kadlečíka a L. Vaculíka sa plasticky odráža vzťah slovenčiny a češtiny i schopnosť obidvoch komunikujúcich funkčne (nie predimenzovane, ako sa to niekedy stáva Kadlečíkovi) využívať prostriedky druhého jazyka.

4. Epištolárny štýl: áno alebo nie? (Medzi čísлами a teóriami)

Pred kvantitatívnou analýzou korešpondencie I. Kadlečíka sme epištolárne texty považovali za hraničný útvar predovšetkým medzi oblasťou písaných textov a hovorených komunikátov. Faktor písanosti netreba zvlášť zdôvodňovať, blízkosť k hovorenosti potvrdzuje najmä uvoľnenejšia syntaktická stavba, ale aj množstvo neneutrálnych lexikálnych prostriedkov (porov. časť 2). Tieto konštatovania sú zdánlivo v rozpore s kvantitatívnymi ukazovateľmi uvedenými v časti 1, ktoré svedčili o syntaktickej zložitosti skúmaných listov a vo viacerých parametroch približovali Kadlečíkovu korešpondenciu vecným štýlom. Z výsledkov našej analýzy vyplývajú nasledujúce styčné plochy s jednotlivými (tradičnými) funkčnými štýlmi:

- s náučným štýlom syntaktická zložitosť, pomer paratasy a hypotaxy, pomer jednoduchých viet a súvetí;
- s publicistickým štýlom počet slov vo vete, rozloženie vetných typov;
- s umeleckým štýlom počet kláuz vo vete, krátkosť kláuz; pragmémy a umelecko-estetické prostriedky;
- s hovorovým štýlom skladobná uvoľnenosť (vrátane slovosledu), expresívne lexikálne prostriedky.

V tejto súvislosti má osobitný status administratívny štýl, pretože aj tí autori, ktorí vymedzujú epištolárny štýl, začleňujú úradné, oficiálne listy medzi texty

⁵ Porovnanie diapazónu úvodných oslovení a kontaktovo-pozdravných výrazov (jedna zo základných epištolém) v zverejnenej korešpondencii je naozaj zaujímavé. L. Vaculík použil v 56 listoch 18 rôznych oslovení - z toho *Nazdar, Ivane* 21-krát a *Milý Ivane!* 11-krát; ostatné sú v podstate variáciami so slovami *milý/nazdar kamaráde/příteli* a len sporadicky sa vyskytujú subjektívnejšie, resp. familiárnejšie oslovenia: *milý vikome, Ivánku, chlapče, brachu; Milý Ivane s choť/rodinou*. I. Kadlečík má v 51 listoch 32 rozličných oslovení (vyššie spomínané už neuvádzame) od oficiálneho *Vážený pán Vaculík cez neutrálnejšie drahý/vzácný/milý priateľ(-u)/Ludvík(-u)* a pozdravy typu *na/zdar, ahoj* až po familiárnosti a oslovenia, aké si môžu dovoliť iba dobrí priatelia: *Vaše Blahorodie, vicome, sire; priateľko, bračok; milý můj; Luigi, Ludvíčku*. Uprostred alebo v závere listov oslovuje Kadlečík Vaculíka aj *Louis, Lodo-vico, Luculíku*.

administratívneho charakteru. Podľa toho by mal epištolárny štýl základné epištolémy (oslovenie, podpis, dátum) spoločne práve s administratívnym štýlom.

Epištoly sú teda v prieniku všetkých štýlov, neobsahujú nič, čo by sa nenachádzalo v inventári prostriedkov niektorého iného štýlu. Táto heterogénnosť však nie je v oblasti štylistiky ničím novým - porov. publicistický štýl, ba aj umelecký a pod. - a ak za primárny dôvod definovania štýlu uznáme špecifickú konfiguráciu jednotlivých prostriedkov, epištolárny štýl by mal mať rovnocenné právo na samostatnú existenciu. Tým viac, že okrem spoločných javov má vlastnosti, ktoré ho odlišujú tak od hovorového štýlu (písanosť a s tým súvisiaca väčšia miera uvedomenosti, pripravenosti a pod.), ako aj od štýlov verejného styku (neverejnosť, konkrétna adresnosť, subjektivnosť a pod.). Pokiaľ však ide o v úvode naznačenú možnosť uplatniť v novom slovníku slovenčiny funkčný kvalifikátor *korešp.*, nazdávame sa, že lexika nebude patriť (vo všeobecnosti) medzi hlavné dištingtívne príznaky epištolárnych útvarov, resp. to budú skôr okazionalizmy ako neologizmy alebo iné slovtvary aspirujúce na miesto v bežnej slovnej zásobe.

V každom prípade však epištolárna komunikačná sféra predstavuje z rozličných aspektov veľmi zaujímavú oblasť ďalšieho výskumu. Pre literárno-vedne orientované bádania to v úvahe nad Kadlečíkovou tvorbou pekne sformuloval A. Bžoch (1991, s. 17): „V listoch, kde sa publikum obmedzuje na minimum (epištolárna literatúra bola vždy výsadou tých tvorivých ľudí, ktorých spoločnosť nechcela uznať za plnoprávných - najprv kvôli pohlaviu, neskôr kvôli politickému a mravnému presvedčeniu), ešte naliehavejšie a v existenciálnej tiesni sputuje Ivan Kadlečík seba i svojich blížnych. Epištola, kde čitateľ väčšmi než v ktoromkoľvek inom písomnom prejave stojí tvárou v tvár pisateľovi a kde sa pisateľ môže uvidieť v duši svojho čitateľa, je možno základným žánrom, z ktorého vyrastá literatúra Ivana Kadlečíka.“

Literatúra

- BŽOCH, A.: Ivan Kadlečík alebo kontinuita kríža. *Slovenské pohľady*, 107, 1991, č. 10, s. 14-17.
- MISTRÍK, J.: Štylistika slovenského jazyka. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1977. 456 s.
- MISTRÍK, J.: Štylistika. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1985. 584 s.
- MISTRÍK, J.: Frekvencia tvarov a konštrukcií v slovenčine. Bratislava, Veda 1985. 320 s.
- RUŠČÁK, F.: Epištolárny štýl slovenského jazyka. Autoreferát dizertácie na získanie vedeckej hodnosti kandidáta filologických vied. Bratislava 1983. 27 s.
- RUŠČÁK, F.: Syntaktická povaha epištolárnych útvarov. In: *Slavistika. XXII.* Zborník Pedagogickej fakulty v Prešove Univerzity P. J. Šafárika v Košiciach. Bratislava, Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1988, s. 31-40.
- RUŠČÁK, F.: Kompozičné parametre epištolárnych textov. *Slovenská reč*, 53, 1988, s. 193-200.
- ŠIMKOVÁ, M.: K niektorým otázkam syntaktickej štatistiky. *Rukopis.*
- TEŠITELOVÁ, M. a kol.: Kvantitatívni charakteristiky súčasné české publicistiky. *Linguistica. II.* Praha, Ústav pro jazyk český ČSAV 1982. 82 s.